

Csirik Csilla:

Jogászképzés és jogászi professziók Angliában

I. Bevezetés

Az alábbi dolgozatom témájául az angol jogászképzést és jogászi professziókat választottam. Dolgozatom első szerkezeti egységében az Innek, majd az angol jogi képzés kerül tárgyalásra. Ezután sor kerül a három legnagyobb jogászi professzió, azaz az ügyvédség, (ezen belül a solicitorok és barristerek,) majd az ügyészség és bírói réteg bemutatására is. A dolgozatomból egyértelműen kitűnik majd, hogy Angliát nem csupán a társadalomban, de a jogban is meghatározza a hagyományok tisztelete. Ennek oka valószínűleg abban keresendő, hogy néhány esettől eltekintve az angol történeti fejlődés töretlen, egyenes vonalú, radikalitás nélküli.¹ Így a jog és jogászi professziók egyaránt évszázados hagyományokra tekintenek vissza. Kutatásom alapjait elsősorban a szakirodalom képezi, de az utóbbi években történt változások miatt internetes forrásokra is támaszkodom.

II. Az angol jogászképzés

II.1. Az Innek és kialakulásuk

Mivel kezdetben a király bíróságai Londonban működtek, a főváros lett a jogászképzés kialakulásának színtere. London a XIV. századra megtelt igazgatási épületekkel és 'inn'-ekkel, azaz vendégfogadókkal. A Tudor-kortól azonban a magasabb rangban állók jogászok saját innel rendelkeztek, a korban körülbelül húsz ilyen volt. Ezek a XIV. századtól már oktató műhelyként is szolgáltak, előcsarnokaikban a vitaülések, szakmai előadások rendszeresek voltak. Az ilyen négy vezető jogászceh még ma is működik: a Lincoln's Inn, a Gray's Inn, az Inner Temple és a Middle Temple. Valójában azonban a ma megtalálható négy Inns of Court csak három, mert az Inner Temple és Middle Temple egy komplexumból áll. Ezek az innek a bencher-ek ellenőrzése alatt álltak, akik sikeres, tapasztalt jogászok voltak. Ők látták el az új tagok felvételét, a képviselőt, a szakma illemszabályai feletti örökösödést, felléptek a szakmán belüli tisztességtelen versenyjelenségekkel szemben, s ezen felül fegyelmi jogosítványaik is voltak.

A XIX. századig a jogászképzés az Inns of Court-ok kiváltsága volt Angliában. A képzésben leginkább a gyakorlati ismeretek, fiktív tényállások és színleges bírósági eljárások kaptak helyet. Tanítóik gyakorlott jogászok voltak, akik gyakorlati problémákat világítottak meg. Ezen felül szerepet kaptak az általános ismeretek, a jellemformálás, a szakmai szolidaritás. Tanár és tanítvány együtt vett részt nem szakmai tevékenységekben is: közös étkezés, muzsikálás, színelőadások szervezése, közös ünnepek stb. A képzésben az államnak semmilyen szerepe nem volt.

Az Innek jelentőségét erősíti máig, hogy mely kiemelkedő személyiségek voltak a történelem folyamán a hallgatóik. Például a Lincoln's Inn tagjai közt volt Margaret Thatcher és Tony Blair, míg a Middle Temple tagja Charles Dickens vagy Edmund Burke volt.

Az Inns of Court-ok a mai napig őrzik hagyományos jellegüket, szerepüket. Jelentős zöldterületük van, tartozék a saját templom és az elegáns, díszes, impozáns étkező. Habár a második világháború az Inneket sem kerülte el, muzeális értékkel bírnak napjainkban is. Családias, barátságos légkörrel rendelkeznek, ami az angol jogászok számára kiemelkedő, tradicionális jelentőséggel bír, s más szakmák képviselői irigyen tekintenek rá. A sajátos,

¹ BADÓ ATTILA et al: A jogrendszerek világa, in: BADÓ ATTILA (szerk.): Az angol jog vázlata. Pro Talenti Universitatis Alapítvány, 2012. 21. p.

természetes szokások spontán alakultak ki, s néhányan a szakma jövőjének zálogaként tekintenek e szokásokra. A vacsorák alkalmával még ma sem ritka a dalolászás.

Fortescue azt mondja, az Inneken belül az ifjú hallgatók zenét, történelmet, táncot tanultak, színdarabokat adtak elő. Ma ezekre a retorikai képzés részeként hivatkoznak.

Az 1919-es Sexual Disqualification Removal Act, azaz a nemi diszkrimináció megszüntetését célzó törvény sokak meglepetésére nem hozott nehézségeket a Bar falai között.

Ma jogi egyetemként vagy harmadik egyetemként is emlegetik őket– ez az elnevezés azért nem alaptalan, mert a XV. századra az innek majdnem akkora oktatói és intézményi bázissal rendelkeztek, mint a Cambridge-i egyetem.

Frederick William Maitland szerint nem az esküdtszék az angol jogfejlődés igazi sajátossága, hanem az a jogi iskola, amelyen minden jogásznak keresztül kellett mennie, s amelyben minden kiemelkedő gyakorló jogásznak tanítania is kellett.

Ezzel párhuzamosan azonban téves lenne azt a megállapítást levonni, hogy az angol egyetemek egyáltalán nem nyújtottak semmiféle jogi képzést, nem kínáltak jogi ismereteket. A történelem folyamán az egyetemeknek már a XIII. századtól kezdődően egészen a XVII. századig volt jogi kara, a hallgatók viszont ott római jogot és kánonjogot tanultak. Ezt a common law-t gyakorlók elutasították, ezért később ezek a hallgatók az egyházon belül helyezkedhettek el csupán. A valódi képzés a fent tárgyalt jogászcéhekben, az egyetemen kívül zajlott.²

II.2. Az angol jogi képzés napjainkban

A jogászképzés az angol jogrendszerben még ma is őrzi a hagyományos jellegét. Mára azonban a solicitorrá vagy barristerré válás feltétele az egyetemi diploma is. Megjegyzendő, hogy a képzési idő jelentősebb rövidebb, mint más európai országokban. Kiemelendő az a tény is, hogy nem követelmény a jogi diploma, hanem bármilyen más 3 év alatt megszerzhető egyetemi diploma is megfelelő. Sőt, a rendkívüli jó eredménnyel érettségizők az egyetemi diplomát 1 év alatt is megszerzhetik, amellyel szintén választhatnak jogász hivatást.

Az egyetemi képzés tutori rendszerben zajlik, a hallgatók egy tutorral, jellemzően 3 fős csoportokban dolgozzák fel a tananyagot, így a diákokra nagyobb figyelmet tudnak szánni. Az előadók nem a jogesetmegoldásra koncentrálnak, hanem átfogóan világítják meg a téma elméleti és gyakorlati oldalát egyaránt.

A diploma megszerzését követően a solicitoroknak egy Law Society által ellenőrzött képzőhelyre kell bekerülniük, a barristereknek ezzel szemben egy Inn-be.³ Megjegyzendő, hogy ma a tanulmányok megkezdése előtt kell meghozni az Inn kiválasztásával kapcsolatos nehéz döntést. Minden barrister valamelyik Inn tagja, és minden barrister csak egynek lehet a tagja.⁴

A solicitorok képzési ideje kilenc hónap, amit záróvizsga, majd két éves szakmai gyakorlat követ, ezután karrierjüket solicitor asszisztensként kezdik meg.

A barristerek képzési ideje ezzel szemben egy év, ami idő alatt a hallgatók a peres eljárásra koncentrálnak. A vizsga letétele után a hallgatót felveszi az adott Inn, amit egy 1 éves gyakorlat követ egy barrister mellett. Ezután a személy teljes értékű barrister lesz, a gyakorlati időszak fő célja pedig a szocializáció, a közösségbe való befogadás.⁵

² KECSKÉS LÁSZLÓ: A gyakorlatias jogászképzés kialakulása Angliában az Inns of Court falai között. Európai és Külföldi Jogi Szemle 2008/4 238-243. p.

³ BADÓ 2012, 53-54. p.

⁴ KECSKÉS 2008, 242. p.

⁵ BADÓ 2012, 53-54. p.

Különös szokás, hogy mai napig a barristerré válás egyik legfontosabb feltétele, hogy a jelölt az Inn of Court-jában bizonyos számú vacsorát fogyasszon el, hiszen az étkezés közben és után lehetőség van személyesen találkozni az Inn-hez tartozó bírakkal és ügyvédekkel. Ez afféle informális oktatásként is szolgál, s ezek a formális vacsorák általában vitakörrel, párbeszédmondó versennyel zárulnak, vagy épp egy sétával a következő pub-ig. Az ilyen kötelező vacsorák száma a XIX. század végén már 100 felett volt, mára azonban ez néhány ügyvédképzési reformnak köszönhetően jelentősen lecsökkent. Napjainkra a vacsora vesztett tehát jelentőségéből, de mint hagyományos elemet, mégis megőrizték.⁶

Összességében úgy gondolom, fontos kihangsúlyozni azt a ténytet, hogy a jogi képzést ma is kizárólag olyan intézmények biztosítják, melyek felett a felügyeletet a bírói hatalom gyakorolni tudja, s nem bízzák azokat független szervezetekre, vagy egyetemekre.⁷

III. Az ügyvédség

III.1. Az ügyvédség kialakulása, megkettőződése

Dolgozatom következő szerkezeti egységében az angol ügyvédség kerül bemutatásra. A jogászai rend tagjai először még jogi ismeretekkel rendelkező egyházi személyek voltak. Hamar kialakult a mindmáig érvényesülő megkülönböztetés a jogi tanácsadással foglalkozók és a bíróságok előtti perekben fellépők között.⁸

Az 1200-as években megszigorították a papoknak azt a jogát, hogy mások védelmében eljárjanak. Az ügyvédség kialakulása körülbelül ekkora tehető.

A barrister szakmával anyagi és erkölcsi megbecsülés is járt. Már ebben az időszakban is nagyfokú függetlenség jellemezte őket. A valódi védelmet mindig ők látták el, bíró csak belőlük válhatott. Később a Lord Kancellár jelölhette ki őket Queen Counsel-lé, s akkor már közülük nevezték ki a bírakat, kialakult a Bar összetétele, a szervezetrendszer pedig 1966-ban nyerte el végleges formáját.⁹

A solicitorokról először a XV. századból lelhetünk fel írásos nyomokat. Az elnevezés a solicit szóból ered, amelynek jelentése tanácsol, eligazít, sürget. Eredeti feladatuk a jogi tanácsadás, s igény esetén a számukra megfelelő barrister kiválasztása és annak informálása.

A XVI. században a barristerek elkezdtek hangoztatni, hogy ők a nemes hivatal képviselőiként, és nem a felek képviselőjeként vannak jelen, és így sikeresen elhárították maguktól az adminisztratív feladatokat.

A XVII. században a bíróságok szabályos „háborút” vívtak az ellen, hogy nem megfelelően képzett jogászok, azaz a solicitorok is tanácsadást nyújtsanak. De a folyamatot már nem lehetett megállítani, s a század végére kialakult a szakmának egy új ága. A barristerek idővel rájöttek, hogy tulajdonképpen az új helyzet kényelmesebb is nekik, hisz az előzetes egyeztetést másra hagyják, s egy kész akta alapján jobban tudnak a bírósági eljárásra, a szakmaiságra koncentrálni. Megjegyzendő, hogy a barristerek felsőbbrendűnek érezték magukat, s így mindent megtettek annak érdekében, hogy e felsőbbrendűségüket a világ és a solicitorok tudomására hozzák, így például a solicitorok nem viselhetek megkülönböztető munkaruhát, ellentétben a barrister réteg hagyományos öltözkéivel. Olyan ügyeket vállaltak el csak, amelyek egy úriember számára vállalhatóak. Ezért például nem perelhetek díjért, hiszen azt ők honoráriumnak tartották. Ezek a mai napig érzékelhető megkülönböztetések.

A XVII. századra már azonban a solicitorok kiharcoltak egyfajta elismerést a szakmában, s 1729-ben létrehozták a szakmai szervezetüket, a Society of Gentlemen Practisers in the

⁶ KECSKÉS 2008, 244-245. p.

⁷ RENÉ DAVID: A jelenkor nagy jogrendszerei. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1977. 305. p.

⁸ KECSKÉS 2008, 238. p.

⁹ BADÓ 2012, 47- 48. p.

Courts of Law and Equity-t, amit 1826-ban a Law Society követett, ami a mai napig működő szakmai szervezetük.¹⁰

Egyéb ügyvédi szakmák a történelemben az egyházi bíróságokon a protectorok, a common law bíróságokon pedig az attorney-k, de tényleges védelmet nem láthattak el, inkább csak tanácsadó szerepük volt.¹¹

III.2. Az ügyvédség napjainkban

Angliában tehát az ügyvédség a történelem során megkettőződött, és ez a megkettőződés a mai napig fennmaradt.

III.2.1. A solicitorok

A solicitorok főleg az előkészítő munkában vesznek részt, tanácsot adnak, megkeresik az ügyfél számára a megfelelő barristert. Alsóbb bíróságokon el is járhatnak. Mivel tevékenységeik az ügyvédi munka nagyobb részét magában foglalják, számuk nagyban meghaladja a barristerekét. Társaságuk a Law Society.¹²

A solicitorokról elmondható, hogy több a férfi a szakmában, mint a nő, de a nemek közti probléma leginkább abból fakad, hogyan állnak a nőkhöz.¹³ Kutatások alapján a diszkrimináció leginkább azon női solicitorok ellen irányul, akiknek gyermeke van.¹⁴

III.2.2. A barristerek

A barristerek máig zárt, szűk és erős szociális közösséget alkotnak, akiket az erős formalizmus jellemez, s nagy befolyással bírnak. Eljáró ügyvédeknek is nevezik őket, azonban az elnevezés félrevezető, hiszen a solicitorokhoz hasonlóan ők is szerkesztenek, tanácsokat adnak, de fő feladatuk az ügyfelek bíróság előtti védelme. Viszont a barristerek többek még eljáró ügyvédeknel is, hiszen ők az igazság és eljárás őrei, ami merev ellentétben áll példának okáért az amerikai felfogással.

A barristerekre erősen jellemző a specializáció: családi ügyek, kártérítési ügyek, trust, társasági jog, szerződéssel kapcsolatos ügyek képezhetik elsősorban specializálódásuk tárgyait.

Fontos még szót ejteni arról is, hogy területileg igen koncentráltak, s kis számúak, de az adatok alapján az utóbbi néhány évtizedben ez a szám egyre jelentősebb mértékben növekszik. Ez a későbbiekben szerkezeti változásokhoz is vezethet.

A barristeri szervezetrendszer a következőképpen épül fel: Az Innek az ott tanuló barristerekből és a bencherekből állnak. Igyekeznek függetlenségüket megőrizni, de létrejött néhány szervezeti szerv, ezek a következők: General Council of the Bar of England and Wales, azaz Általános Tanács, ez tulajdonképpen egy érdekvédelmi szerv. A Szenátus az adminisztrációért felel, valamint közös kormányzó szervként is igyekszik feladatait ellátni. Az egységen belüli igazgatást a függetlenség jegyében a bencherek végzik.

A barristerek 2 csoportra oszthatóak fel: a Queen's Counsel és junior barrister csoportokra. A Queen's Counsel címet egy pályázaton hosszú évek munkája után lehet elnyerni, s a ranggal presztízs, érdekesebb ügyek járnak, valamint nem elhanyagolható tény az sem, hogy egy Queen's Counsel nagyobb valószínűséggel lehet bíró a jövőben.

¹⁰ KECSKÉS 2008, 244. p.

¹¹ BADÓ ATTILA: Acta Juridica et Politica: Bevezetés az angol jogrendszerbe. József Attila Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Szeged, 1993. 33. p.

¹² <https://www.britannica.com/topic/solicitor>

¹³ COWNIE, FIONA – BRADNEY, ANTHONY – BURTON, MANDY: English legal system in context. Oxford University Press, Oxford, 2010. 162.

p.

¹⁴ COWNIE – BRADNEY – BURTON, 2010, 164. p.

A barristerek általában a társadalmi középosztályból származnak, s Oxfordban vagy Cambridge-ben tanulnak, ami elég magas költségekkel jár, s az ösztöndíj-lehetőségek ellenére ez általában nem az alacsonyabb osztályok kiváltsága. Ezen kívül követelmény a „BBC-angol”, tehát akinek akcentusa van és nem tökéletesen, magas szinten, cizelláltan beszélni a nyelvet, sohasem válhat barristerré. A közös intézmény pedig még inkább felerősíti a viselkedési mintákat. A külön öltözködési stílus, a Bar szokásainak figyelmen kívül hagyása közül egy is elég ahhoz, hogy valaki ne kapjon megbízást a tárgyalásokon, hiszen kis számuk miatt jól ismerik egymást, baráti kapcsolatokat ápolnak, s így a különbség befolyással lehet a tárgyalás eredményére. Érdekes tény, hogy a barristerek nem csupán egymással ápolnak baráti kapcsolatot, hanem a bírókkal is.¹⁵

A barristerek között a diszkrimináció történelmi eredetű és továbbra is virágzik. 1995-ben például 40 százaléka a női barristereknek szexuális zaklatás áldozata lett, az eseteknek a 10%-a komoly ügy volt. Egy 1992-es kutatás szerint a felvételi beszélgetésen a nők 50%-ánál kérdeztek rá a házasságra, gyermekekre és jövőbeli tervekre, ezeket a kérdéseket ezzel szemben csak a férfiak 27%-ának tették fel.¹⁶

Az utóbbi időben szűkítették az angol jogorvoslati lehetőségeket, amivel párhuzamosan azonban a barristeri létszám nőtt. Éppen ezért ügyvédi munka hiányában egy csoportjuk az üzleti életben helyezkedik el, vagy kormányzati, önkormányzati beosztásokat tölt be. Megfigyelhető az is, hogy a korábbi trendekkel szembemenően a fizetésük is csökkent. Vitathatatlanul hasonlítanak az új szerepkörök a solicitorok munkáira, éppen ezért az utóbbi években kemény kritika éri mind a fennálló rendszert, mind a barristereket, akiket egyesek sznobizmussal vádolnak, s az összeolvadás fontosságát igyekeznek érvekkel alátámasztani. Egyik legfontosabb ezen érvek közül, hogy a barrister megbízást csak solicitortól fogadhat el, ez közvetett kapcsolatot eredményez, ami nem biztos, hogy az ügyfél érdekében áll. A barristerek azonban makacsul ragaszkodnak a fennálló rendhez, s mereven az összeolvadás ellen foglalnak állást.

A barristerek igyekeznek támogatni a fiatalokat a megváltozott körülmények között. Ahhoz, hogy valaki ügyvédi irodát nyithasson Angliában, az Inn hozzájárulása szükséges, illetve az irodák többsége az Inneken belül nyílik. Ezzel alacsonyabb bérleti díj, és egyéb kedvezmények is járnak, például étkezési kedvezmények, könyvtárak használata. Ezekre a helyekre azonban már csak nagyon kevesen nyerhetnek felvételt. A Bar Council ezt a problémát úgy igyekszik orvosolni, hogy egy központi könyvtárat létesít, irodákkal, ahol a fiatalok szükség esetén praktizálhatnak.

Bár azt nem lehet tudni, mit hoz a jövő, de „e kivételes szakmai intézmény fenntartása, szokásainak megőrzése nem teljesen problémamentes, s a növekvő külső nyomással szemben talán nehéz lesz újabb évszázadokig szembeszállni.”¹⁷

III. Az ügyészség

Angliában ügyészi rétegről nem beszélhetünk. A büntető ügyekben a vádat nem az ügyészi csoport látja el, hanem egy-egy barristert kérnek fel eseti megbízással. (Az is előfordul, hogy a tárgyalóteremben a bíró, vád és védelem is a barristerek szűk közösségéből kerül ki).¹⁸ Azért nem működik ügyészség a bíróságokkal párhuzamosan, mert az angolok úgy gondolják, a bírói hatalom autonómiájával összeegyeztethetetlen a végrehajtói hatalom képviselőjének részvétele. Ezen kívül biztosítani kívánják a vád és védelem egyenlőségét, ami szerintük csak

¹⁵ BADÓ 1993, 33-37. P.

¹⁶ COWNIE – BRADNEY – BURTON, 2010, 168-169. p.

¹⁷ BADÓ 1993, 34-36. P.

¹⁸ POKOL BÉLA: Jogi Alaptan. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000. 25. p.

ebben a formában, így valósulhat meg. Ezen felül az angoloknál sem közjegyzőség, sem igazságügyi minisztérium nem létezik.

IV. A bírók

IV.1. Bírák a történelemben

Ezen szerkezeti egységben a bírák kerülnek bemutatásra. Angliában kezdetben nem volt egységes jogszolgáltatás, mert az ítélkezéssel helyi szervek foglalkoztak. Az 1066-os normann hódítás azonban törést okoz a jogfejlődésben. A 12. században a király kíséretének egy csoportja foglalkozott az ítélkezéssel, majd ez a csoport Westminsterben telepedett le, ők a nagyobb súlyú ügyekkel foglalkoztak. Kezdetben még jogorvoslati lehetőségként sem lehetett rögtön a westminsteri bírósághoz fordulni, csak ha azt writ-tel (parancs) engedélyezték. Eközben az országot utazóbírák járták.

Emellett fontos megemlíteni a bírák jogalkotó szerepét is. A bírák a római jogon alapuló jogcsaláddal szemben megteremtették a common law típusú jogrendszert. A jog megkettőződött: a common law bíróságok az eljárásra helyezték a hangsúlyt, s nem a tartalomra, így sokan a királyhoz folyamodtak, abban bízva, hogy ő méltányosabban dönt. A király a döntést a kancellárra bízta, aki kezdetben ítéleteit nem a törvény alapján hozta, majd jogszabályokat, jogelveket állapított meg. Létrejött az equity, s egy szervezetileg elkülönült rendszer. Ez a rendszer bizonyos tekintetben még ma is továbbél,¹⁹ a 19. századi Judicature Acts ellenére.²⁰

A XII. században panaszok hangzottak el az ügyvédek képzettségét illetően, ezért I. Edward meghagyta, hogy a tanulók közül válasszák ki a tehetségesebbeket, ezentúl ők vehettek részt bírósági eljárásokban. A bíróságokon egyházi személyek helyett egyre inkább világi jogászok kaptak szót, akik hazai jogot tanultak a kánonjog vagy római jog helyett. A király, mivel a bíráskodás állandó részvételt kívánt, bíráit még inkább a jogászok, ezen belül is az ügyvédek sorából választotta. 1289-ben a közszolgálati bírák visszaéléséből kialakult botrány miatt ez a szokás még inkább erősebbé vált. A XVI. századra azonossá vált a bírák és ügyvédek testülete (bar és bench), a bírói kinevezés feltételévé vált a serjeant-té kinevezés.²¹ Ez a legsikeresebb ügyvédeknek kijáró rangot jelentette. A serjeant-té bebocsátás egyébként ünnepi esemény volt, s egy fényűző lakomával ünnepelték meg ezt, amire hivatalosak voltak céhtársaik, s sokszor maga a király is. Szolgálati mottójuk a Vivat Rex et Lex, azaz Éljen a Király és a Törvény, amelyet aranygyűrűjükre is vésettek. De az idők folyamán a serjeant rang elvesztette régi jelentőségét, így a XVI. századtól már nem volt feltétele a serjeant-té kinevezés a bíróvá válásnak. A jogászrend formálisan a XIX. században, a Serjeant's Inn elárverezésével megszűnt.²²

IV.2. A bírói réteg napjainkban

Ma a bírókat a barristerekből, azaz egy szűk ügyvédi elitből választják ki, az egymás iránti és jog iránti tisztelet szellemében, szakmai szempontokat figyelembe véve. Tekintélyük hatalmas, a jogászok között és a társadalomban egyaránt. Ténylegesen is jogalkotók, kemény eszközökkel rendelkeznek. Ez a karrier legfontosabb állomása, noha nem ez a legjövedelmezőbb. Legfontosabb jellemzőjük talán a depolitizáltság, a politikai sterilitás, ez azonban csak a 20. századtól kap kiemelt szerepet.

¹⁹ BADÓ 1993, 7-10. p.

²⁰ BADÓ 1993, 12. p.

²¹ KECSKÉS 2008, 238-239. p.

²² KECSKÉS 2008, 241-42. p.

Sok kritika éri azt a tényt, hogy szinte az összes bíró a társadalom kiváltságosabb csoportjaiból kerül ki (hiszen a barristerek is).²³ Egy 1985-ös kutatás kimutatta, hogy az emberek 50% gondolta úgy, hogy a bírók a gazdagoknak kedveznek. Sokkal több a férfi bíró, mint a női, s arányuk olyan mértékben tér el egymástól, ami már méltányossági és egyenlőségi kérdéseket vet fel. Ezen felül a bírók általában fehérek. Azon tény miatt, hogy a bírók nem tükrözik a társadalom statisztikai keresztmetszetét, 1992-ben az Ethnic Minorities Advisory Committee of the Judicial Studies Board egy szemináriumot rendezett, hogy felhívják a figyelmet az „etnikai tudatosságra”. Néhány bizonyíték arra enged következtetni, hogy a szeminárium sikeres volt, s igyekeztek még tisztességesebben kezelni az etnikai kisebbségeket. Ezzel ellentétben viszont ugyanezen kutatás kimutatta azt is, hogy néhányan még mindig úgy gondolták, hogy más elbírálásban részesültek azért, mert etnikai kisebbségből származtak, s néhány bíró rasszista megjegyzéseket tett feléjük.²⁴

A bírói szervezetrendszer a következőképpen épül fel:

- 1) Recorderek - Az alsóbb fokú bíróságon a Lord Kancellár javaslatára nevezik ki őket barristerek és solicitorok közül, 10 év praktizálás szükséges hozzá. Solicitorból csak Recorder bíró lehet.
- 2) Circuit Judges – A királynő a Lord Kancellár javaslatára nevezi ki őket a 10 éve praktizáló barristerek közül és Recorderekből.
- 3) Puisne Judges, azaz a Felső Bíróság bírái, őket is a királynő nevezi ki a Lord Kancellár javaslatára a legalább 10 éve praktizáló barristerek közül
- 4) Lords Justices of Appeal – A Fellebbviteli Bíróság bírái, a királynő a miniszterelnök javaslatára nevezi ki őket a 15 éve praktizáló barristerek közül, és a Felső Bíróság bírói közül.
- 5) Peerek - A legmagasabb szint 2009-ig a Lordok Háza Fellebbezési Bizottsága volt, az itteni bírókat a 15 éve praktizáló barristerek és a 2 éves felső szintű bíróságai múlttal rendelkező bírók közül nevezték ki őket.²⁵ Azonban a brit Legfelsőbb Bíróság átvette a Lordok Háza igazságügyi funkcióit, tehát a legfelsőbb bírósági szerv már nem a Parlament Felső Háza. A törvényhozó és igazságszolgáltató hatalom kialakult sajátos összefonódása már nem volt tartható, az Emberi Jogok Európai Bírósága több döntésében is bírálta, számon kérte a joghatósága alá tartozó országokban az államhatalmi ágak szétválasztását. A Lord Phillips által vezetett új bíróság a korábbi lordbírókból áll. Fontos, hogy ugyanazon személyek viszik tovább a már korábban meghatározott feladatokat.²⁶

Az esetek többségében a fentebb tárgyalt ranglétra fokait tiszteletben tartják. A magasabb szintű bírákat egyre nehezebb elmozdítani bírói székükből.²⁷

E szervezetrendszer mellett helyezkednek el a laikus békebírák és a zsűri. Habár az ítéletek jelentős részét a laikus bírák hozzák, ők precedenst nem alkothatnak, mert annak meghozatala csak a Felső Bíróság vagy Legfelsőbb Bíróság szakképzett bíráinak monopóliuma.²⁸

Érdekes, hogy a Supreme Court of Judicature, azaz a Legfelsőbb Bíróság elnöke a Lord Kancellár. Az ő személyénél egyáltalán nem érvényesül a hatalmi ágak elválasztása, jogi és politikai hatalma is kimagasló, ami különös, tekintve azt, hogy Angliában ma demokrácia van.²⁹ Éppen ezért Tony Blair 2005-ben kormányátalakítási döntésével meg kívánta szüntetni ezt, a még miniszterelnöki posztnál is régebbi angol közjogi méltóságot. A brit kormányfő

²³ BADÓ 1993, 38. p.

²⁴ COWNIE – BRADNEY – BURTON, 2010, 183-184. p.

²⁵ BADÓ 1993, 39. p.

²⁶ <http://www.jogiforum.hu/hirek/21833>

²⁷ BADÓ 1993, 39. p.

²⁸ BADÓ 2012, 52. p.

²⁹ BADÓ ATTILA – LOSS SÁNDOR: Betekintés a jogszisztemek világába. Studio Batiq, Budapest, 2007 73. p.

lépése sokak szerint előrevetítette a főnemesség örökletes jogainak végleges megszüntetését.³⁰ Az ügyből olyan belpolitikai botrány lett, hogy a Lord Kancellári tisztség nem szűnt meg, de bírósági szerepkörét a Lord Chief Justice vette át.³¹

VII. Befejezés

Az angol jogi oktatás és jogászképzés bemutatásánál a történelmi szempontok, történelmi ismeretek mindig előtérbe kell, hogy kerüljenek. A világon egyedülálló, „csendes történelemnek” köszönhető rendszer máig megőrizte hagyományos jellegét, amihez az angolok rendkívüli módon ragaszkodnak.³² A fentiekben láthattuk, hogy Angliában az államhatalmi ágak elválasztásának az elve sok esetben nem érvényesül, mi több, a történelmi idők folyamán sem alkotmányos, sem filozófiai, sem politikai megfogalmazást nem kapott. Ezek együttesen adják a jogi oktatás és jogászi professziók különleges, páratlan jellegét.

³⁰ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20030612anglia.html>

³¹ <https://www.theguardian.com/uk/2004/dec/04/ukcrime.lords>

³² BADÓ 2012, 21. P.